

Advies Archeologische Monumentenzorg 2009-nr. 126

Deel 1) Concept selectiebesluit archeologie

Deel 2) Beoordeling archeologisch rapport

	naam	Gemeente/bedrijf	Datum	paraaf
Aanvrager	C. van der Krieken	Gemeente Eersel	30-7-2009	
Auteur(s)	E. Drenth	Samenwerkingsverband Regio Eindhoven Milieudienst	14-8-2009	
Autorisatie	Ria Berkvens	Samenwerkingsverband Regio Eindhoven Milieudienst	21-8-2009	

Advies Archeologische Monumentenzorg: Concept selectiebesluit archeologie gemeente Eersel

Bevoegd gezag: Gemeente Eersel
Mevr. C. van der Krieken
Postbus 12
5520 AA Eersel

Datum: 14-8-2009

Locatie: Hapertseweg te Duizel, gemeente Eersel

Project: bureauonderzoek en karterend booronderzoek: *Plangebied Hapertseweg te Duizel. Gemeente Eersel. Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek* (RAAP-notitie 3108), Weesp, auteur D.M.G. Keijers, maart 2009.

Van: Samenwerkingsverband Regio Eindhoven
Milieudienst
Dhr. E. Drenth
Tel. 040-2594452
E-mail: E.drenth@milieudienst.sre.nl

Concept selectiebesluit archeologie plangebied Hapertseweg te Duizel, gemeente Eersel

In het plangebied Hapertseweg is in opdracht van Land's-Heeren Vastgoedontwikkeling door RAAP Archeologisch Adviesbureau een archeologisch vooronderzoek, in de vorm van een bureauonderzoek aangevuld met een karterend booronderzoek uitgevoerd. Land's-Heeren Vastgoedontwikkeling heeft in het onderzoeksgebied Hapertseweg de bouw van zorgcomplex Parc Vital gepland.

Op basis van het uitgevoerde karterende booronderzoek (IVO-Overig) is vastgesteld dat in het plangebied geen behoudenswaardige archeologie (meer) aanwezig is. Uit het booronderzoek blijkt namelijk dat in het hele plangebied de natuurlijke omstandigheden oorspronkelijk nat waren. Tijdens het karterende booronderzoek zijn ook geen archeologische indicatoren aangetroffen in de boringen. Op grond hiervan kan de archeologische verwachting bijgesteld worden naar een lage verwachting en kan het plangebied voor wat betreft het aspect archeologie worden vrijgegeven voor de voorgenomen nieuwbouw in het kader van de Wet op de Ruimtelijke Ordening.

De aanwezigheid van archeologische resten kunnen nooit geheel worden uitgesloten op basis van het uitgevoerde onderzoek. Mochten er tijdens toekomstige grondwerkzaamheden toch onverwacht archeologische vondsten en structuren worden aangetroffen, dan dient men dit zo spoedig mogelijk bij de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten en de gemeente Eersel te melden (Monumentenwet 1988, artikel 53).

Toelichting

Concept selectiebesluit door het bevoegd gezag

Op basis van de gegevens van het vooronderzoek stelt de uitvoerder van het onderzoek een waardering op. Het bevoegd gezag kan deze waardering gebruiken bij het nemen van een selectiebesluit. Als het bevoegd gezag concludeert dat de vindplaats behoudenswaardig is, zal men moeten bekijken of de ruimtelijke plannen zodanig kunnen worden aangepast dat behoud van de vindplaats mogelijk is. Het rijks- en ook het provinciaal archeologiebeleid gaat uit van behoud van het bodemarchief *in situ* (ter plekke, dat wil zeggen in de bodem). Is dit niet realiseerbaar, dan dient de aanwezige, als behoudenswaardig gewaardeerde, vindplaats te worden onderzocht. Meestal betekent dat een opgraving als definitieve beheersmaatregel. Als de archeologische vindplaats niet behoudenswaardig wordt bevonden kan het terrein worden vrijgegeven voor de realisatie van de plannen (=negatief selectieadvies). Zelfs dan is het in sommige gevallen overigens nog aan te bevelen amateur-archeologen onderzoek te laten doen; dit kan alleen bij vindplaatsen met een negatief selectieadvies.

Het al of niet opvolgen van een selectieadvies door de archeologisch uitvoerder is een beleidsbesluit, dat is voorbehouden aan het bevoegde gezag. Het selectiebesluit kan dan ook afwijken van het selectieadvies. Onder de huidige wetgeving is niet geregeld welke overheid een selectiebesluit moet nemen, nog hoe dat besluit eruit moet zien. Een overheid kan een (selectie)besluit nemen voor de archeologie in het eigen grondgebied en daaraan voorwaarden verbinden. Dat kan in het kader van haar wettelijke taken of op basis van een speciale archeologieverordening. Daarbij is het wel van belang dat deze overheid een eigen archeologiebeleid voert, zich bij de besluitvorming baseert op adequaat uitgevoerd vooronderzoek en zich laat adviseren door een daartoe gekwalificeerd archeoloog. Dit is in overeenstemming met de richtlijnen van de Vereniging Nederlandse Gemeenten.¹

Bij ruimtelijke planvorming en ingrepen kan de nieuwe archeologiewetgeving en de beleidsmatige vertaling ervan door de gemeente grote financiële en/of organisatorische consequenties hebben. Niet alleen voor de gemeente zelf, maar ook voor grondeigenaren en -gebruikers, planmakers en initiatiefnemers van bodemingrepen. Gezien de grote financiële, planologische en cultuurpolitieke consequenties die aan archeologische selectiebesluiten verbonden kunnen zijn, is het van het grootste belang dat dit soort besluiten op een zorgvuldige, transparante, rechtvaardige en rechtmatige wijze tot stand komen. In ieder geval staan selectiebesluiten open voor beroep- en bezwaar.

Kwaliteit

Bij het nemen van het selectiebesluit wordt er van uitgegaan dat de kwaliteit van het archeologisch selectieadvies gewaarborgd is. Dit betekent dat het selectieadvies moet zijn opgesteld (en gecontroleerd) door een senior archeoloog. Een ander uitgangspunt is dat het gehele proces voorafgaand aan het archeologische selectieadvies volgens de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) is verlopen. Dat wil zeggen dat er in het geval van gravend onderzoek een Programma van Eisen (PvE) moet zijn geweest. Een PvE moet bovendien goedgekeurd zijn door het bevoegd gezag. Wanneer de opsteller van het PvE ook de uitvoerder is, moet het plan beoordeeld worden door een onafhankelijk senior archeoloog. Dit kan een archeoloog zijn die aan uw gemeente verbonden is, een archeoloog die werkzaam is bij de provincie of het rijk of een senior archeoloog bij een andere instelling dan de opsteller/uitvoerder.

Beleidskader

Het nationale beleid voor de archeologische monumentenzorg staat in het teken van het behoud en het beheer van het archeologische erfgoed. De archeologische belangen vinden wettelijke bescherming in de Monumentenwet 1988 en het Europese Verdrag van Valletta (1992). Op gelijke voet staat het streven naar het gebruik van het archeologische erfgoed als inspiratiebron voor de

¹ Handreiking Valletta, VNG (in voorbereiding, gereed voorjaar/zomer 2008)

ruimtelijke inrichting van ons land. Dit beleid geldt voor alle cultuurhistorische waarden, dat wil zeggen voor zowel archeologische als voor historisch geografische en historisch bouwkundige waarden (Nota Belvedere 1999). Op 1 september 2007 is de wet op de archeologische monumentenzorg in werking getreden. Deze wet omvat een wijziging van de Monumentenwet 1988 en is ook gericht op de implementatie van het genoemde verdrag. Dit betekent dat gemeenten verplicht zijn in de voorbereidingsfase van een nieuw bestemmingsplan of projectbesluit archeologisch onderzoek te laten uitvoeren. Gemeenten dienen ook aan te geven welke conclusies zij aan de onderzoeksresultaten verbinden. De archeologische onderzoeksresultaten krijgen vervolgens hun vertaling in het bestemmingsplan of projectbesluit.

Het beleid voor de archeologische monumentenzorg van de provincie Noord-Brabant sluit op hoofdlijnen aan op het nationale beleid voor de archeologische monumentenzorg. In het streekplan 2002 is in overeenstemming met voornoemde regelgeving bepaald dat bij ruimtelijke plannen rekening moet worden gehouden met bekende en te verwachten archeologische waarden. Het uitgangspunt hierbij is dat het archeologisch erfgoed moet worden beschermd op de plaats waar het wordt aangetroffen.

Advies Archeologische Monumentenzorg: Beoordeling van een Archeologisch Rapport

Bevoegd gezag: Gemeente Eersel
Mevr. C. van der Krieken
Postbus 12
5520 AA Eersel

Datum: 14-8-2009

Locatie: plangebied Hapertseweg te Duizel, gem. Eersel

Project: bureauonderzoek en karterend booronderzoek; *Plangebied Hapertseweg te Duizel. Gemeente Eersel. Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek* (RAAP-notitie 3108), Weesp, auteur D.M.G. Keijers, maart 2009.

Van: Samenwerkingsverband Regio Eindhoven
Milieudienst
Dhr. drs. Erik Drenth
Tel. 040-2594452
E-mail: e.drenth@milieudienst.sre.nl

Inleiding

Op 30-7-2009 hebben wij van de gemeente Eersel per e-mail opdracht gekregen om het *Plangebied Hapertseweg te Duizel. Gemeente Eersel. Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek* (RAAP-notitie 3108), Weesp, auteur D.M.G. Keijers, maart 2009, te beoordelen. Hierin worden de resultaten beschreven van een gecombineerd bureau- en booronderzoek. Doel van het bureauonderzoek was het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting; doel van het veldonderzoek, hier uitgevoerd in de vorm van een karterend booronderzoek, was het toetsen van die archeologische verwachting en indien mogelijk, een eerste indruk geven van de kwaliteit, aard, datering, omvang en diepteligging van eventueel aangetroffen archeologische resten.

Het resultaat van een inventariserend onderzoek is een rapport met een waardering en een inhoudelijk (selectie-)advies (buiten normen van tijd en geld), aan de hand waarvan een beleidsbeslissing (meestal een selectiebesluit) genomen kan worden. Dit betekent, dat de veldactiviteiten uitgevoerd worden tot het niveau waarop deze beslissing gefundeerd genomen kan worden.

Samenvatting van het plan en het rapport

Onderzoekskader RO: bestemmingsplanwijziging Grootte plangebied: ca. 11,1 ha Grootte onderzoeksgebied: ca. 11,1 ha Onderzoekperiode: augustus 2008 Opdrachtgever: Land's-Heeren Vastgoedontwikkeling Opdrachtnemer: RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

Het plangebied Hapertseweg ligt op de grens van de gemeenten Eersel en Bladel; de noordwestgrens wordt gevormd door de grens tussen beide gemeenten. In het noorden ligt de onderzoekslocatie tegen de Hapertseweg aan. De percelen staan kadastraal bekend onder gemeente Eersel, sectie H, nummers 273, 281 en 283. Ten tijde van het onderzoek was het plangebied in gebruik als akker, grasland en bos. In het plangebied zal een nieuw zorgcomplex worden gebouwd in het zuidoostelijke deel van het plangebied en een parkeerterrein in het noordwestelijke deel. Ten tijde van de rapportage waren de exacte omvang en diepte van de bodemingrepen nog niet bekend.

Uit het bureauonderzoek komt naar voren dat binnen het onderzoeksgebied in de ondergrond, veelal op een diepte van 0,4-1,2 m onder het maaiveld, matig fijne, grindhoudende grove zanden met ingeschakelde kleilagen voorkomen, die door de Rijn en Maas zijn afgezet tijdens het Vroeg- en het begin van het Midden-Pleistoceen (Formatie van Sterksel). Daarop rusten dekzand (vooral Oud Dekzand) en fluvioperiglaciale sedimenten, die tijdens het Weichselien zijn afgezet (Formatie van Bostel). Geomorfologisch is er binnen het plangebied sprake van terrasafzettingsswelingen (bedekt met, zoals gezegd, dekzand) en een dalvormige laagte zonder veen. De laatste maakte deel uit van het "verwilderde" drainagesysteem van de Kleine Beerze. In bodemkundig opzicht zijn veldpodzolgronden en gooreerdgronden aanwezig.

Voor het plangebied zijn geen archeologische waarnemingen, monumenten en/of onderzoeksmeldingen bekend. In de omgeving (een straal van 750 m rondom de onderzoekslocatie) zijn echter vondsten gedaan uit het Mesolithicum, Neolithicum, de Brons- en IJzertijd (waaronder grafheuvels en urnenvelden), (wellicht) de Romeinse tijd en de Nieuwe Tijd.

Het plangebied behoorde in de Nieuwe tijd (tot ca. 1900) tot de zogenoemde woeste gronden, die de niet-ontgonnen landschapsdelen omvatten. De historische kaarten uit het begin van de 19^e eeuw geven aan dat het bewuste gebied tot de "Grooten Aard" behoorde. "Aard" betekent een uitgestrekt wild en woest gebied, dat gemeenschappelijk gebruikt werd door de inwoners van een dorp of gehucht. Vaak heeft het tevens de betekenis van een gemeenschappelijke weide of veld waar de schaapskudde graast. Vroeg-19^e-eeuwse kaarten laten verder zien dat in het plangebied (ontwaterings)greppels zijn gegraven, die de nabijgelegen vennen, via het plangebied, verbinden met het beekdal van de Kleine Beerze. Wellicht gaat het om de eerste poging het gebied te ontwateren. Het lagere, grootste deel van de onderzoeklocatie is reeds in het begin van de 19^e eeuw ontgonnen. Dit terrein werd door middel van kleine slootjes verdeeld in kleine perceeltjes, als hooilanden en weiden gebruikt werden. Aan het einde van de 19^e eeuw was het plangebied grotendeels bebost.

De Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) geeft aan dat de kans op archeologische resten in het noordwesten van het plangebied groot is. De lage, natte dalvormige laagte heeft daarentegen een lage trefkans, de zuidrand van deze laagte een middelhoge archeologische verwachting. Naar aanleiding van de bewuste bureaustudie wordt de hogere zuidoostelijke rand van het plangebied een middelhoge verwachting op resten van jager-verzamelaars gegeven. Eventuele vindplaatsen zullen naar verwachting intact zijn, met uitzondering van de delen die bebouwd of in cultuur zijn gebracht, zoals het noordwestelijke deel van het plangebied.

Dezelfde waarde wordt toegekend ingeval van de plaatselijke hogere zandopduikingen in het meest noordwestelijke deel van het te onderzoeken terrein. De rest van het plangebied krijgt een lage archeologische verwachting. Wat de jongere perioden (Neolithicum t/m Nieuwe Tijd) betreft, is de archeologische verwachting met betrekking tot de gooreerdgronden laaggespannen. Voor de drogere humuspodzolgronden geldt een middelhoge archeologische verwachting. Vindplaatsen zullen, bebouwde en ontgonnen terreindelen buiten beschouwing gelaten, relatief intact zijn. In de lagere zones moet verder rekening worden gehouden met rituele deposities en sporen van grondstofwinning. Wat de conservering van vondsten (ongeacht de perioden) betreft, is ervan uit te gaan dat onverbrand organisch materiaal vergaan zal zijn.

Het archeologische veldonderzoek bestond een karterend booronderzoek, d.w.z. uit 119 boringen die in een grid van 30 x 35 m gezet zijn met een edelmanboor (diameter boorkop 15 cm) tot een maximale diepte van 2,1 m onder het maaiveld. Het opgeboorde sediment is gezeefd (gebruikte maaswijdte 4 x 4 mm) en het zeefresidu is onderzocht op de aanwezigheid van archeologische indicatoren.

Uit het veldonderzoek bleek dat vrijwel overal grindhoudende, zwak tot sterk lemige zanden aanwezig zijn (fluvioperiglaciale afzettingen en rivierafzettingen behorende tot de Formatie van Sterksel). Dekzand bleek, indien aanwezig, slechts in dunne lagen voor te komen. De waargenomen profielopbouw wijst op een slechte ontwatering. In de laagste en natste terreingedeelten is een moerige of zelfs venige bodem aangetroffen. Onder de moerige laag is nagenoeg overal een witte of grijze C-horizont aangetroffen. De moerige gronden bleken overal te zijn afgedekt. Vermoedelijk is dit gebeurd bij de ontginning ter verbetering van de draagkracht en de hydrologie. Op de overgang van de dalvormige laagte naar de hogere delen hebben zich op verscheidene plaatsen podzolgronden ontwikkeld. Deze bleken nergens meer intact te zijn. Slechts in één boring werd een (verstoorde) E-horizont herkend. In 10 boringen is een B-horizont aangetroffen of de basis (BC-horizont) ervan (twee boringen). De profielen met een B-horizont bleken overwegend nat te zijn, d.z.w. dat de B-horizont een vieze, grijsbruine kleur heeft en veelal licht humeus was. Een ophogingspakket dekte (vaak) de genoemde profielen af. In zes boringen is verder waargenomen dat de B-horizont afgetopt is. De meeste boringen lieten A-C-profielen zien. Daarbij gaat het om vaaggronden, waarbij een groot deel van het oorspronkelijke profiel in de bouwvoor is opgenomen, en natte eerdgronden. Deze A-C-profielen waren in de lagere delen vaak nog afgedekt. Er zijn geen eenduidige archeologische indicatoren aangetroffen.

De archeologische verwachting is op grond van het veldonderzoek bijgesteld: De kans op archeologische resten is ongeacht de periode laag. Het advies is om in het plangebied geen archeologisch vervolgonderzoek uit te laten voeren.

Beoordeling

Het rapport is goed leesbaar en voldoet aan de kwaliteitseisen van de archeologische monumentenzorg. De volgens de KNA (versie 3.1) vereiste werkwijze en gegevens t.a.v. de archeologie zijn geleverd. Voor het bureauonderzoek zijn de juiste bronnen geraadpleegd. Het kaartmateriaal is goed, met dien verstande dat niet duidelijk is waarom het onderzochte gebied niet in zijn geheel wordt afgebeeld op de figuren 7 en 8 (De stippellijn die de grens van het plangebied markeert, ontbreekt in het westen).

Vrijwel alle opmerkingen uit onze beoordeling van 30-12-2008 van de eerste versie van bovengenoemd rapport zijn adequaat verwerkt in de voorliggende versie. Wij hebben slechts drie kleine opmerkingen, die overigens geen afbreuk doen aan het algehele oordeel:

- Graag duidelijker aangeven dat uit het plangebied zelf geen archeologische waarnemingen, monumenten en/of onderzoeksmeldingen bekend zijn.
- Paragraaf 2.4.2: Graag de conclusies m.b.t. de archeologische verwachting aangeven. Wat is de kans op rituele deposities in het plangebied, etc?
- Paragraaf 2.4.3: Graag duidelijker aangeven dat ook vindplaatsen van landbouwers, zoals nederzittingsresten, intact zullen zijn (bebouwde en in cultuur gebrachte zones daargelaten). Dat wil zeggen dat de vondstlaag (het "loopvlak") nog aanwezig zal zijn en de grondsporen niet afgetopt zullen zijn. Verder is het natuurlijk onverbrand organisch materiaal dat slecht of niet geconserveerd zal zijn.

Advies

Met inachtneming van bovenstaande opmerking stemmen wij in met het Plangebied Hapertseweg te Duizel. Gemeente Eersel. Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek (RAAP-notitie 3108), Weesp, auteur D.M.G. Keijers, maart 2009.

In de aanbeveling om geen archeologisch vervolgonderzoek in het plangebied te verrichten kunnen wij ons vinden.

BIJLAGE 1

Toetsingsprocedure

Rapportages worden door de SRE Milieudienst getoetst aan de in de archeologische monumentenzorg voorgeschreven kwaliteitsnormen en aan de in de beroepsgroep gangbare gedragscodes m.b.t. onafhankelijkheid en proportionaliteit. De conclusies en aanbevelingen zijn getoetst aan de verwachte waarde van de locatie en aan de verhouding tot de bestaande en de te verwachten verstoring van het bodemarchief. Indien deze toetsing leidt tot aanbevelingen om het rapport te verbeteren, hebben deze aanbevelingen alleen betrekking op meetbare kwaliteitsaspecten en niet op zaken die binnen het domein van de integriteit en wetenschappelijke verantwoordelijkheid van de rapporteur vallen. Selectie- en beleidsadviezen van de toetser zijn onderscheiden van die van de auteur van het rapport.

Bij de toetsing is – waar nodig – gebruik gemaakt van de volgende documenten:

- RACM database Archis II
- Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie versie 3.1
- Checklist SIKB beoordeling IVO verkennend, karterend en waarderend
- Checklist SIKB beoordeling PvE
- Leidraad Archeologische Standaard Boorbeschrijving
- Leidraad Archeologisch Onderzoek Beekdalen
- Leidraad IVO Karterend Booronderzoek
- Minimum- en onderzoekseisen Provincie Noord-Brabant t.b.v. archeologisch vooronderzoek in de vorm van inventariserend en waardestellend boor- en proefsleuvenonderzoek (versie 02/01/2007)
- Toetsingslijst rapporten en PvE's Provincie Limburg
- Nationale Onderzoeksagenda Archeologie
- MemoRIA 6 en 8
- Literatuur m.b.t. de regio voorzover die aanwezig is in de bibliotheek van het Archeologisch Centrum in Eindhoven
- Gedragscode van de Vereniging van Nederlandse Archeologen